

Krajsovszky Gábor:

„Mert az aranyat a tűzben próbálják, a kiválasztottakat a balsors kohójában”¹

Megemlékező előadás Mindszenty József bíboros, prímás, esztergomi érsek Magyarországról történő száműzetésének és a bécsi Pázmáneumban történt letelepedésének 40. évfordulóján.

Köszönetnyilvánítás

Mindenek előtt hálás köszönetemet fejezem ki a Konferenciára szóló meghívásért és a megemlékezés lehetőségéért Dr. Szabó Csaba történésznek, követségi tanácsosnak, a Bécsi Magyar Történeti Intézet igazgatójának, a Magyar Kultúrális Intézet Tudományos igazgatóhelyettesének.

Hálásan köszönöm továbbá Dr. Adriányi Gábor egyháztörténésznek, a Bonni Egyetem Egyháztörténeti Tanszéke professor emeritusának a Konferenciára adott szíves ajánlását.

Bevezető

Ha egy történelmi személyiség alakját ellenségei négy évtizeden keresztül folyamatosan meghamisítják, amint azt Mindszenty József bíboros prímás esetében tették, akkor a jelen nemzedéknek kötelessége megismerni vele kapcsolatban a vitathatatlan igazságot. Csak ezek tudatában lehet Mindszenty József történelmi nagyságát megismerni. „Megmosta ruháját a Bárány vérében”² – kezdetben az Ősegyházban hitvallóknak nevezték azokat, akik vallásos hitük miatt szenvedtek, jóllehet nem viseltek el halálos kínokat.

Az 1956. november 4. utáni szomorú eseményeket követően a prímás 1971. szeptember 28-ig, tehát tizenöt éven keresztül az Amerikai Egyesült Államok nagykövetségén maradt. Ilyen körülmények között érkezett meg Mindszenty Rómába. Ott „aranykalitkában” akarták fogva tartani, és nagyon kellemetlenül érintette őket, amikor Mindszenty október 23-án a „Pázmáneum” nevű magyar papi szemináriumba, Bécsbe áttelepült.³ Innen látogatta az emigráns száműzött magyarokat, majdnem az egész világot körülutazva, ahol magyarok élhettek. Jóllehet, ezek az apostoli utak kizárólag lelki célokat szolgáltak, emellett ő minden esetben előtérbe helyezte a magyar haza és a hazai egyház megnehezült és jogfosztott állapotát.

„Az Isten országa olyan, mint a mustármag. Amikor a földbe vetik, kisebb minden magnál, amely a földön van; de ha elvetették, felnő és nagyobb lesz minden veteménynél”⁴

Mindszenty József 1947. április 12-i püspökkari körlevelében részletesen foglalkozott a kötelező iskolai hitoktatás ellen felhozott kifogásokkal, a kommunisták be nem vallott szándékaival és az Egyház ide vonatkozó álláspontjával. „Sokszor hangoztatják az Egyházzal szemben, hogy híveinek a másvilágon ígér boldogságot, »míg mi – mondják a materialisták – ezen a világon akarjuk boldoggá tenni az embereket. Hogy igazán boldogok lehessenek – folytatják – el kell vonni a figyelmet a másvilágtól és ide kell összpontosítani azt a földi javakra. Meg kell szüntetni a vallást és a hitoktatást, mely az ég felé irányítja a tekintetet, hogy annál zavartalanabban élvezhessék az ideig valókat.« Innen az ellenkezés a hitoktatással szemben. A valóságban azonban az igazán boldog embereket nem azok közt találjuk, kik a földi örömeikbe merülnek. Viszont nekünk, akik hiszünk, senki sem tiltja a tisztas földi örömeiket és boldogságot. Ha azonban ezt nem találjuk, megmarad számunkra az örök boldogság reménye. A hitetlenek keresik minden áron a földi boldogságot, mint egyedüli lehetőséget és nem nyerik el sem ezt, sem a túlvilági boldog életet. Mi keressük elsősorban az örökkévalókat, és a földiek hozzáadnak nekünk. Gyermekünket is boldoggá akarjuk tenni itt a földön is, és a másvilágon is, ezért ragaszkodunk a kötelező hitoktatáshoz.”⁵ Ez a szellemiség és alapelv jellemzi Mindszenty bíboros egész prédikációs, igehirdetési tevékenységét.

Vecsey József a következőképpen ír Mindszenty bíboros főpapi életpályájáról: „Egyesek mély részvétellel, mások csodálattal kutatták a kirakatper után, hogy honnan merítette Mindszenty bíboros a lelki erőt ehhez az emberi képzeletet felülmúló áldozathoz. Ha hősi áldozata magaslatáról tekintünk vissza életére, észre vesszük, hogy a magyar primást drámai tette szédítő magasságába maga a Gondviselés vezette fel egy rendkívüli küzdelmekkel teli életúton. És Mindszenty ezen a szenvedésekkel teli életpályán minden megtorpanás nélkül ment végig. Így acélosodtak meg a szenvedések kohójában drámai tettéhez mért nagy erényei: Istenbe vetett rendíthetetlen hite és reménye, az egyházért és hazáért bármikor magát feláldozni kész szeretete, személyes igénytelensége, az igazsághoz és az elvekhez való töretlen ragaszkodása. És amit a katolikus sajtó erről a rendkívüli egyéniségről a tömegek elé tárt, abból kezdték az emberek mindenféle megsejteni, hogy tulajdonképpen egy újfajta vértanúság elszenvedéséről volt szó a budapesti kirakatperben. Ez az új mártíromság ismeretlen volt eddig a kétezer éves egyház történelmében. Az új idők hóhérai a hitvallókat nem kínozzák azonnal halálra, hanem előbb megalázní igyekeznek őket egy olyan borzalmas eljárással, amely alatt a bámészkodó tömeg előtt még a vértanúság pálmáját is kiragadják áldozataik kezéből. A keresztény tömegek előtt

azonban így mutatta meg a kommunizmus sötét arcát. Egy történelmi pillanatra bekövetkezett, amit Mindszenty bíboros remélt: felriassza és figyelmeztesse áldozatával a kereszténységet a ráleselkedő nagy veszedelemre.”⁶

Jelen összeállításban többek között Mindszenty bíboros számtalan megjelent beszédjének fő témáiból olvashatunk, előtérbe helyezve a Bécsben elhangzott megnyilatkozásokat.

Rövid történelmi visszpillantás

A Pázmáneum többször változtatta székhelyét, legutóbb 1900-ban, amikor a Boltzmanngassei palotába került. Ez a ház a magyar katolikus egyház önálló alapítványa, egyházzogilag az esztergomi érsek, 1949 óta részben a bécsi érsek fennhatósága alá tartozott. Mindszenty József még Esztergom érseke és prímása volt és König bíboros tudtával és joggal lakott a Pázmáneumban. Így tehát tudta, hogy teljesen független és szabad emberként költözhetett be – mint még Rómában mondta – a „magáéba.”⁷ Mindszenty ténykedhetett. Három nagy feladatot tűzött maga elé. Először: főpásztori gondjaiba venni a másfél millió külföldi magyart. Másodsor: befejezni és kiadni emlékiratait, hogy figyelmeztesse a nyugati világot az ateista bolsevizmus veszélyeire. Harmadszor: felhívni a világ figyelmét a magyar nép történelmi hányatottságára. Mert Mindszenty József most is maradt az, ami egész életében volt: keresztény lelkipásztor és magyar patrióta.⁸ Mindszenty bíboros alkotó életre, lelkipásztori munkára, nagy szervező körutakra, emlékiratainak kiadására készülődött.⁹ Mindhárom vonatkozásban példátlan és csodálatra méltó volt a teljesítménye.¹⁰ Mindezek visszatükröződnek Bécsben elmondott beszédjeiben is.

November 19-én volt a bíboros első találkozója a bécsi magyarsággal. Nagyon készültek erre valamennyien, magyarok, akiket a sors az évtizedek folyamán idehozott a régi császárvárosba. Mindszenty első hivatalos, oltár mellett mondott üzenetét a televízió is kivitte a nagyvilágba. Így szólt: “Nagyon örülök, hogy ilyen szép számmal eljöttetek a szentmisére. Nagyon jó nekünk együtt lenni, hontalan magyaroknak. Minden vasárnap és ünnepnap van itt Bécs városában több magyar papnak a szentmiséjén magyar szentbeszéd. Keressétek ezeket az alkalmakat, még áldozatok árán is! Szent Pál szerint a hit hallomásból van. Minden vasárnap és ünnepen keressétek a magyar szentbeszédet. Isten áldjon benneteket!” Néhány nappal később König kardinális a Stephans Dómban mutatta be Mindszentyt Ausztria népének. Mindszenty magyarul és németül prédikált, majd König érsek köszöntötte testvéri szavakkal a magyar prímást. Ez a kettős fellépés, a magyar és osztrák bíboros közös miséje a bécsi dómban, egy történelmi pillanat volt. Közös sors – erről beszélt ez a történelmi jelenet, s

e percben mindenki átérezte Mindszenty döntésének helyességét: a száműzött magyar prímás helye itt van, Bécsben, ebben a “másik” Duna-parti metropolisban.¹¹

König bíboros, bécsi érsek és az osztrák főváros népe meleg szeretettel fogadta. „Nagy megtiszteltetés számomra – hangzottak a köszöntés szavai –, hogy vendéglátó házigazdája lehetek. Boldogok vagyunk, hogy vendégül láthatjuk országunkban és reméljük, hogy még sok-sok éven át élvezheti közöttünk a békét és szabadságot itt, ebben a városban, ahol oly sok honfitársa talált második hazára.”¹²

Ádventi körlevél az emigrációban

Mindszenty bíboros a Vatikán és a magyarországi kommunista rezsim egyezkedésének eredményeképp 1971. szeptember 28-tól száműzetésbe kényszerült. A vatikáni óhajokkal ellentétben, a Bécsben levő, egyetlen szabad magyar egyházi intézményben, a Pázmáneumban telepedett le. Az első, száműzetésben megfogalmazott körlevelében így szólítja meg az emigráns magyarságot, és minden magyart, akihez a szava eljuthat.

„Tisztelendő Testvérek, Kedves Hívek és Véreim! Hosszú, kényszerű hallgatás után szólok Hozzatok. Szólok mindenekelőtt a köszönet hangján a Gondviselés iránt, hogy a viszontagságban megőrzött. Köszönettel adózom mindenkinek, aki lélekben megosztotta velem a kereszt súlyát, aki az evangélium szellemében próbálta sorsom értelmét megközelíteni s imádságával támogatott. Nem feledkezhetem meg ez alkalomból azokról a nem kevesekről sem, akik ugyanazokért az ideálokért vállalták a szenvedést, amelynek annyi esetben csak a megváltó halál vetett vagy vet véget. Az Isten gondolatai szerint viselt megpróbáltatás a hívő ember testében egészíti ki azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára (Kol 1,24). Szünetből született megváltásunk és hisszük, hogy a Krisztussal vállalt áldozatok még földi viszonylatban sem voltak hiábavalók. Hittel, Istenbe vetett reménnyel léptük át a börtön küszöbét és az ideiglenes, de életirtó országhatárt. Miről beszélhetnék időszerűbben, mint erről a törhetetlen, mindig fiatal, friss, üdvözítő reménységről, amely nemcsak a természetfeletti, hanem a tisztos, komoly földi életnek is egyik pillére. Reménységről szól az Egyház liturgiája is: Adventet, Úrjövetet ünneplünk. A próféták szavai csengenek fülünkbe: »Örvendjenek az egek, ujjongjon a föld az Úr előtt, aki eljön.« (Zsolt 95,11-13) »Mondjátok a kislelkűeknek: Ne féljete! Maga az Isten jön, hogy szabadulást hozzon Nektek.« (Iz 35,4-7) Isten ígéretére hivatkozva az ő terveiről beszéltek és táplálták Isten népében a jövő Messiasba vetett reményt. Az idők teljében ez a remény beteljesült és az Úr Jézus maga tett »bizonyosságot az igazság mellett« (1 Tim 6,13). Tőle

tanultuk meg imádkozni: »jöjjön el a Te országod!«, Tőle vettük a reménység szavait és képeit: az élesztőről, amely lisztbe rejtve tésztává alakítja azt; a legkisebb magról, amely elvetve hatalmas fává nő. Ezek a képek a jövő időről szólnak. Az Isten országa nem jön el pillanat alatt, a keresztény embernek ezért imádkoznia és dolgoznia kell. Az Úr Jézus történeti megjelenése, az evangélium, maga az Egyház, vagyis azoknak közössége, »akik Jézus Krisztusban az üdvösség szerzőjét, az egység és az igazságos béke alapját látják« (Cost. Lumen gentium, Cap. II. n. 9.), lényegükénél fogva nemcsak történeti tények, hanem folyamatos programok, feladatok, de ugyanakkor erőforrások is. Az Egyház ugyanis, mint »a hit, a remény és a szeretet közössége« (uo., Cap. I. 8.), külső megnyilvánulásaiban, hatásaiban jelentkezősége annak a hitnek, amely tagjait áthatja, a reménynek, amely híveit élte és a szeretetnek, amely őket összekapcsolja.»¹³

A bíborost ellenfelei már ezen körlevél kapcsán – természetesen teljesen alaptalanul és jogtalanul, a körlevél egyik mondatát elferdítve – megtámadták. Ez a mondat – „Hittel, Istenbe vetett reménnyel léptük át a börtön küszöbét és az ideiglenes, de életírtó országhatárt”¹⁴ –, nyilvánvalóan és kétséget kizáróan a „terror és szabadság elválasztó vonalára”¹⁵, a vasfüggönyre vonatkozott és nem az osztrák-magyar határ érvényességét vagy Ausztria integritását vonta kétségbe. Ezt maga a bíboros is tárgyalja emlékirataiban. A magyarországi kommunista rendszer felbőszített néhány burgenlandi közszereplőt, valamint a baloldali katolikusok egy csoportját, akikkel elhitették, és közreadatták a fenti rágalmat. Ez, a mesterségesen szított sajtótámadás csak akkor csitult el, amikor „Ausztria szocialista kancellárja, Bruno Kreisky úr december 8-án a bécsi parlamentben kijelentette: A magyar prímás nem az osztrák-magyar államhatár érvényességéről, hanem annak jelenlegi állapotáról beszélt.”¹⁶ Az emlékiratokban Mindszenty bíboros ezzel kapcsolatban viszont egy sokkal súlyosabb és szomorúbb következtetést is levon: „A nyilvánvalóan rosszindulatú és alaptalan támadás idején hivatalos egyházi helyek nem keltek védelmemre. Ellenkezőleg: Rómából ebben az időben értesítettek arról, hogy a jövőben minden megnyilatkozásomat – még templomi beszédeimet is – be kell mutatnom jóváhagyásra a Szentszéknek.”¹⁷ A pápa tehát azután kérte bemutatásra Mindszenty megnyilatkozásait, miután már tudta, hogy az „ideiglenes országhatár” alatt valójában mit is kell érteni, mit értett rajta a prímás és hogy az egész félremagyarítás valójában egy céltudatos rágalmozás, amelyet az osztrák baloldaliak indítottak ellene. Azonban ezek az események és személyek sem tudták meggátolni a bíborost emigrációs apostoli útjaiban és a magyar lélekélesztésben.

Rádióinterjú a Pázmáneumban

Az Angol Rádió (BBC) Magyar Osztályának vezetője 1972-ben a 80 éves Mindszenty bíborossal rádióinterjút készített a bécsi Pázmáneumban.¹⁸ Tudomásunk szerint ez az első és egyetlen rádióinterjú, melyet Mindszenty bíboros adott 1956 óta.

– Eminenciás uram, itt ülünk a bécsi Pázmáneum 2. emeleti dolgozószobájában, ahol eminenciád néhány hete ismét fölvette rezidenciáját. Eminenciád 1948. december 26-án került fogságba, ekkor tartóztatták le a magyarországi kommunista kormány szervei. Ettől az időponttól kezdve, múlt év szeptemberéig, tulajdonképpen 3 és fél nap leszámításával, eminenciád állandóan rabságban, őrizetben, fegyházban volt. Visszatekintve ezekre az esztendőkre, mik azok a legfontosabb benyomások, melyek eminenciádnak így eszébe jutnak?

– A BBC hallgatósága tudja, hogy négy fogságban voltam életem folyamán. Károlyi Mihálynak voltam foglya, mint zalaegerszegi állami gimnáziumi hittanár. Károlyi Mihálytól leltári tárgyként átvett az 1919. március 21-én létesült első bolsevizmus, a harmadik fogságom 1944. novemberétől 1945. április 23-ig terjedt a köhida fegyházban és a soproni fogságban. A negyedik 1948. december 26-tól terjedt a Szabadságharcig és azután az amerikai nagykövetségen töltött félrabság, közel 15 esztendeig.

– Ha itt szabad valamit kérdeznem eminenciádtól; a nyilas rezsim alatt való letartóztatása, amelyről éppen az előbb szolt eminenciád. Ennek mik voltak az előzményei és milyen vád alapján vagy milyen megfontolás alapján tartóztatták le eminenciádat?

– Megtiltottam, mint veszprémi püspök, Veszprémben a zsidók kiszállítása miatt a nyilasok által megrendelt hálaadó istentiszteletet. Megtiltottam ezt.

– És ezért akarták eminenciádat letartóztatni.

– Volt egy másik ok is ezzel kapcsolatban. A Dunántúlon két idegen nagyhatalom állt megütközés előtt. A Dunántúlnak nagyon megduzzadt a lakossága. Élelmiszerek között voltak nehézségek, nem voltak orvosok a harcok miatt és félték, hogy ez az utolsó része az országnak áldozata lesz a harcoknak. Ezért a dunántúli püspökök nevében, azoknak az aláírásával követeltem Szöllősi miniszterelnöknél Budán, hogy rakassa le a fegyvert és álljon ki a háborús mérkőzésből a rendszer. Ez a két ok volt az én letartóztatásom oka. Ezeket

azonban nem ismerte be a rendszer, hanem más okokat hozott fel. Többi között letartóztatásoknak jelölte meg azt, hogy letartóztatás után engem körülvevő kispapjaim sorfala között és Veszprém lakosságának a járdákon való sorfala között püspöki díszben áldást osztva engedtem vinni magamat a rendőrségre és onnét az egyéb bűnösöktől mentesített helyre, mert elbocsátott bűnösök után én kaptam meg huszonhatod magammal a vármegyei törvényszéki fogházat. Ahol 9 kispapomat pappá szenteltem és a 9 kispapnak volt 1 karingje és egy gyertyája. És azután, mint rabok, Sopronban mondották el újmiséjüket. Amikor én börtönbe kerültem, a házammal szemben ugyanakkor a nemzetvezető bevonult az én házamba, Budapestről menekülőben – Szálasi Ferenc.

– Találkozott valaha eminenciád szemtől szembe Szálásival?

– Sosem. Én csak a kezét éreztem.

– Találkozott eminenciád valaha szemtől szembe Rákossal?

– Nem. Ő akart jönni hozzám. Kért kihallgatást, de azt válaszoltam, hogy sebekben van az egyház és az ország, majd a sebeknek a gyógyítása, helyrehozása után szívesen fogadom.

– Most térjünk rá talán arra, hogy eminenciád hosszú-hosszú évek óta bíboros. Egy bíboros életének valószínűleg a legkiemelkedőbb eseménye az, hogy a Sixtusi Kápolnában leadja szavazatát a pápaválasztáson. Eminenciád bíborossága alatt kétszer volt pápaválasztás. XII. Pius halála után és XXIII. János halála után. A sors és eminenciád sorsa úgy hozta magával, hogy eminenciád egyik pápaválasztáson sem tudott megjelenni és a bíborosi trónszéket a Sixtusi Kápolnában üresen tartották eminenciád számára szimbolikusan, mint hogy akadályoztatva volt. Mik eminenciád érzelmei ezzel kapcsolatban, hogyha visszatekint erre a két, igen fontos alkalomra, amelyet életében, mint bíboros elmulasztott?

– Valóban, a bíborosok a pápaválasztásért vannak. Ez a cél énnálam teljes megghiúsulást ért el a bebörtönzés által. De nem tudtam teljesíteni a kongregációkban való működési feladatokat sem. De a fogsággal vele jár mindez és még más érzékeny megpróbáltatások is. Nem lehettem ott édesanyám temetésén. Nem lehettem ott gróf Mikes János szombathelyi püspöknek a temetésén. Nem lehettem ott XII. Pius pápa temetésén. Az a vigasztalásom, hogy a keresztlányom hozott nekem édesanyám sírhalmáról egy kis köteg földet. Mikes püspök

temetésén nem vehettem részt, de gyakran gondolok rá szentmiséimben. XII. Pius pápa is az ő szeretetével nagyon gyakran van előttem.

– Na, már most visszatérve a negyedik fogságra, az amerikai nagykövetségen eltöltött évekre. Mindenki tudja, hogy sokan jártak oda eminenciádhoz a Szentszék részéről, mindenki olvasta a hírügynökségek jelentéseit, hogy Casaroli utazik Budapestre vagy König bíboros. És a végén talán csodálkoztak azon, hogy a sok látogatás ellenére is, noha azt várták, hogy most már Mindszenty beadja a derekát, Mindszenty maradt. Mi ennek a háttere?

– Meggyőződésem az volt, hogy az én hivatásom most az, hogy népem körében tegyem könnyebbé népemnek a keresztjét.

– Most pedig a kör bizonyos fokig bezárult, mert eminenciád itt a primás *iurisdictio*ja alá tartozó kicsi Pázmáneum palotájának második emeletén, ennek is a nagy dolgozószobájában tölti napjait és dolgozik azon a művön, amit már hosszú évekkkel ezelőtt megkezdett. Dolgozik emlékiratainak összeállításán. Mondana erről eminenciád néhány szót vázlatosan?

– Az emlékiratokat kezdtem már az amerikai követségen, dolgoztam rajta Rómában, dolgozom rajta itt is. Hálás vagyok az isteni gondviselésnek, hogy nehéz időkben adott nekem egy tisztességes szenvedélyt, a munka szeretetét. Azt mondhatom, hogy az évek lassúságát, az évek nyomottságát ez a munka elvette. Az emlékiratokban nem csak személyi élmények vannak, mint talán a világ gondolja, hanem átélmélkedtem a magyar történelemnek három legjelentősebb, legelgondolkoztatóbb felvonását. Mind a három szemlélteti a magyar nemzet történelmi hivatását. Amikor ezeket megírom, hangsúlyozom azt, amit a Szabadságharc idején hangsúlyoztam: nincs bennem gyűlölet, ellenszenv senkivel szemben, akár sírban vannak, akár itt működnek, és akik az én sorsom alakulásában kedvezően vagy kedvezőtlenül közreműködtek, én azokért imádkozom állandóan. Épp ily természetes, hogy én a BBC magyar hallgatóságának – az öt világrész akármelyik pontján legyenek a törzsben, vagy szétoszolva – küldöm szívből az én főpásztori áldásomat.

A prédikációk témakörei

Az alábbiakban néhány fontosabb, ünnepi alkalmakhoz, eseményekhez, valamint teológiai fogalmakhoz kapcsolódó prédikáció-részlet kerül ismertetésre.

Isten- és emberszeretet

„Nagyon fontos az is, hogy az Evangélium szerint hogyan kell szeretni az Istent: teljes szívből, teljes elméből, teljes lélekből, minden erőből. És az embert Istenért kell szeretni. Látjuk a fél világon, hogy akik Istent nem szeretik, azok megrakják szenvedéssel az embereket; tele vannak a börtönök, eddig ismeretlen gyűjtőtáborokat nyitnak. Ha nincs Isten, jaj az embereknek. Azután hogy kell szeretni a felebarátot? Nem önzően, hogy én vagyok az első személy, hanem úgy, mint önmagadat, úgy kell szeretni az embert. Tegyük ezt és akkor az örök életünk felől legyünk nyugodtak az Isten végtelen irgalmából.”¹⁹

Bérmálás

„Most itt, a Pázmáneum kápolnájában együtt vagyunk mi, magyar bérmálkozók az apostolotóddal, akinek parancsa van, hogy közölje a Szentlelket az ő híveivel, közölje a gyermekesreaggel. Akkor az Írás azt mondja, hogy a Szentlélek-közlése után megújult a föld színe. Vigyázzatok arra és imádkozzatok azért, hogy tibennetek, általatok megújuljon a világ színe, az emigrációnak a színe, az elhagyott hazának a színe és az egész világnak a színe. A Szentlélek: Isten világossága és tűz. Nem lehettek lanyhák, lagymatagok. Bennetek a Szentlélek tüzének kell égnie és az Ő világosságának kell kiáradnia. Akár egyedül vagytok, akár másokkal vagytok együtt, a Szentlelket levetköznötök sohasem szabad és lehet. Nagy a felelősségetek! Vigyázzatok arra, hogy a magyar történelem példáját mutassátok idegenben is és Isten rendelése szerint hűséges ragaszkodással kell viselkednetek az emigráns élet kötelességeivel szemben és nem menni a világ divatja szerint. Mindenképp a hitnek és az igazi magyarságnak a példáját kell követnetek. A saját szüleitől tapasztaltátok ezt születéstektől fogva és ez lesz a kellő magatartás a Szentlélek Isten ajándékaival szemben. A világ most rossz állapotban van. A Szentlélek Isten öröme és a Szentlélekben való gyarapodás legyen testetekben, lelketekben.”²⁰

Ádvent

„Ma kezdjük az Ádventet, az Úrjövetét. Nálunk ugyan mindenkor Úrjövet van, Ádvent van. Minden egyes szentmisében, minden egyes szentáldozásban. De az Egyház azért külön-külön Ádventet is rendel ebben a december hónapban és ez a négy hét emlékeztet minket az ószövetség négyezer évére, amikor az első rámutatás megtörtént a bűnbeesés után mindjárt az Ádventre, az Úrjövetre. Rámutat a Megváltóra, annak édesanyjára. A keresztény remény nem áll meg az egyénnél, hanem – például a családban – gondol minden családtagnak a reményére, és annak az elérésére. Van nemzet-család is, mi magyar hívők gondolunk az otthoniakra, gondolunk az itteniekre, és mindenkinek kívánjuk és segítjük a földön segítséget és az örök üdvösséget.”²¹

„Az Úr Jézus megszenteli és felemeli a családot. Ami átoknak készült a büntetésben, az most rangban emelkedik: az apának a gondja a kenyérkereset a családért. Az édesanya az egész Ádventen keresztül készül arra, hogy a család ünnepe örömnép legyen minden egyes családtagnak, akár gazdag, akár szerény, de szeretetből jövő karácsonyi ajándékkal. Így vesszük a bűnbánat szentsége útján az érkező Úr Jézusnak az örömdalát. »O, felix culpa« – óh, szerencsés bűn, az ősszülők szerencsés bűne – a mienk sohase szerencsés - mert ez a bűn Isten végtelen irgalmából egy ilyen és ily nagy Megváltót hozott nekünk. Így várjuk odaadó lélekkel Jézus érkezését.”²²

Karácsony ünnepe

„Nagy történelmi esemény, fölötte minden más történelmi eseménynek, hiszen közel vagyunk a kétezredik karácsonyhoz. Ennyi nemzedék ünnepli Jézus születését. Mi is ebben az esztendőben – Istennek hála – az ünneplők közé tartozunk. Istennek a gondolatai forognak a látszatra emberi világ történelmi eseményeiben. Az Isten gondolt azzal, áttekintve a jövőndőt, hogy jön majd idő a nihilizmus és az istentelenségnek a jelszavával, amely majd nem átallja azt hirdetni, hogy ez a Jézus Krisztus nem élő, nem történelmi személy, hogy ezt – a nála jóval későbbi – papok találták ki. Tehát itt van most a Karácsony tanúskodása.”²³ „Az Ige testté lőn és miköztünk lakozék. Mi pedig most ennek a tudatában várjuk a kis Jézus megszületését.”²⁴

„Ami történt, az is Isten végtelen irgalmából történt, mert a meghívó több érdemmel rendelkezik, mint a meghívott. Az Egyház dolgozott az egyénért, dolgozott a családért, dolgozott a nemzetekért és dolgozott az emberiségért – és ez mind a jászol hozománya volt.

Egyénért – a kereszténység nem csak a tömegekre pályázik, hanem a minőségre, az egyéniségre is. A tömegnek a minőség ad értéket! Tömeget lehet szerezni terrorral is. Csak ki kell adni a vezényszót a gyárakban, és aztán mennek oda, ahova parancsolják, de ha minőség is van, akkor nem ez a helyzet, akkor sohasem lesz az emberből nyáj vagy csorda, amit hajtanak.²⁵ „Mi pedig nem foglalkozunk olyanokkal, akik, mielőtt az emberek felé az ajkukat fölnyitnák, sietve letakarják a betlehemi Kisded jászolát, 2000 év markolható történelmi igazságait. Mi nem tartozunk ezeknek semmiféle figyelemmel. Csak így imádkozunk értük: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek. A hatalom mellett a tudással van a legnagyobb visszaélés ma a világon. Mi pedig megújítjuk a karácsonyi éjféli misén a hűségünket a jászol felé a Gyermekért, és mi újra mondjuk, szinte a keresztségi fogadalommal együtt: »mi pedig minden emberi koholmánnyal, kitalálással szemben a Te örök igazságaidat valljuk és követjük«. Ha megerősödünk a fölkelő új esztendőben, jó föltételeinkben és a teljes igazságot akarjuk követni, akkor tán kiérdemeljük ettől a Kisdedtől az ideinél csak valamivel kicsit jobb esztendőt.²⁶

Hatalom és felelősség

„Különös dolog a hatalom. Nekünk, hétköznapi embereknek megvannak a magunk dolgai, működésünk. Azonban a hatalom, az borzasztó kísértés az emberen. Helyesen élni a hatalommal nem könnyű. És a hatalom az egyik legnagyobb kísértő az emberen. Miket csinál a hatalom? Keletnek a nagysága hetvenezer embert lenyakaztatott, aztán gúlát csinált belőle és elédelt azon, hogy ő milyen nagy. A XX. században már vasfüggönyt alkalmaznak a hatalmasok az emberi élet ellen. A hatalomnak megvan a maga, nagy felelőssége. Mert bizony, egy kérész-élet a legnagyobb hatalomnak is az élete. Volt, nincs, eltűnik. Hát, hogyha így áll a dolog itt a Földön, hát akkor többre viszi a földi hatalom, mint az Isten ügye? Hát, a földi hatalom féltékeny és percre kell neki dolgozni. Az Isten sohasem féltékeny miránk, nincs neki szüksége a féltékenységre. És az Isten szava szól egyéni lélekbe, családi körökbe, szól nemzetek fölött: Én vagyok a te Urad, Istened. Uradat, Istenedet szolgáljad és csak így élj egyéni életedben. És ez az útmutatás, ez mind abból következik, amit az Úr Jézus mondott: a császárnak, ami a császáré, de egy fikarcnyival se többet. És Istennek mindent, mint a ti Atyátoknak, a ti Uratoknak, a ti Teremtőtöknek, Megváltótoknak, Megszentelőtöknek.²⁷

Az 1956-os magyarországi népfelkelésről

„Csillagos óra nélkül a nemzet nem lehet meg. A csillagos óra úgy beletartozik a családok és nemzetek életébe, mint ahogy a levegő elkel minékünk. 1956. október 23-án az ifjúság és a munkásság a fővárosban, Magyarországon engedélyt kért egy fölvonuló menetre. Nem az állást kicsinylem, amikor megemlítem, hogy akkor Magyarországon egy henteslegény volt a belügyminiszter és az döntött arról, hogy ne legyen fölvonulás. Nem volt ennek a felvonulásnak semmiféle fegyveres szándéka, nem is volt egyiknél sem fegyver; de amikor a végére értek, akkor azt mondták magukban, hát valamit mégiscsak kellene tenni. És bementek a rádióhoz, mint 1848. március 15-én a fővárosi ifjúság, és ahogy azok felmutatták a szabadság nevében a 12 pontot, hát ezek is valamilyen szabadságot akartak kihirdettetni. A rádióban megtagadták ezt. Ezek azonban most már folyton sürgették, nem mennek el addig, amíg valami enyhülés nem lesz. Egyszer csak az idegen hatalomból idetelepített ÁVÓ-sok, bár magyar nyelven beszéltek, elkezdtek fegyverrel válaszolni ennek az ifjúsági küldöttségnek. Egyszer csak az történt, hogy az ifjúság egy része ott maradt, a másik része pedig szaladt a magyar kaszárnyákba, hogy védekezni adjanak fegyvereket. És a magyar katonák, bár csatlósai voltak az idegen hatalomnak, ez a mi szolgaságunk, adtak fegyvert a felvonulóknak, és akkor keresztülvitték azt, amit kívántak és szembeszálltak az ÁVÓ-sokkal. Ebben semmi kivetni való nincsen. A jogos önvédelem mindenkor jogi birtoka minden egyes embernek, minden egyes családnak, minden egyes nemzetnek. A jogos önvédelem jegyében tették azt, amit tettek.

Mikor Jeremiás próféta megtalálta messze idegenben a számkivetés földjén az elásott lángot, akkor elővéve a lángot, azt mondta a száműzötteknek: vigyázzatok, el ne távolítsátok szívetekből, életetekből az Isten törvényét. Idegen földön tartsátok még erősebben a Tízparancsolatot és legyetek hűségesek az apák hagyományához. Ezt üzeni nekünk a 25 000 hős. Ezt üzeni nekünk az ezeréves magyar történelem, és ha azok áldozatosak voltak, mi is tudjunk áldozatot hozni. És ezek a hősök, ezek nagyok mielőttünk, és példájukból élünk ma, és egész életünk folyamán.“²⁸

Kommunizmus és kereszténység

„Két világ csap össze immár fél-, még inkább negyed százada. Ismeritek mindkettőt hallomásból, sajtóból. Nehogy azt gondoljátok, hogy itt is középütt az igazság. Az egyik oldal teljes hazugság! Én hirdetem azt, amit tapasztaltam, és amire a püspökszentelésben kötelezett

az Egyház: »Ne mondd a sötétet fénynek, a valótlant igazságnak.« Az I. világháború után a nagyhatalmak elvették Szent István földjének 68%-át, meghagyták 32%-át, 1/3-nál is kevesebbet, a vádlott meghallgatása nélkül. A II. világháborúba a Sztálin-szövetséges Hitler hajszolta bele az országot. A szintén Sztálin-szövetséges hatalmak odaajándékozták a 32%-os csonkot is a nemzetiség-irtó Sztálinnak, akinél mi is nemzetiség lettünk. Sztálin istentelen, feleséggyilkos. Mi keresztények vagyunk. Hogyan jöttek az oroszok? Volt 3 püspökhalál, 53 katolikus paphalál. A részeg és szifiliszos kirgiz »felszabadítók« megerőszakoltak fegyveresen 1 millió körüli nőt. Sztálin idetelepítettjei hadat üzentek Istennek, Egyháznak, a magyar történelemnek. Alakoskodva vallásszabadságot és emberi jogokat iktattak törvénybe. A választáson az orosz hadsereg támogatásával, választási visszaéléseik ellenére is nálunk kapták a legkisebb szavazatot, az új európai gyarmaton. A nemzetgyűlés, az abszolút többségi párt vezetéi gyengék voltak. Az ország népe viszont nyelvre, vallásra való tekintet nélkül szembeszállt a rendszerrel. Orosz és rendőri terrorral elrabolták a katolikus hitvallásos iskolát, megszüntették az iskolai heti 2 órás hitoktatást, a közös vasárnapi templomba járást. A kommunizmus nemcsak politikai párt, hanem legelsősorban világnézet; vallás ellen, Isten ellen, emberi lélek ellen, apostoli hitvallás ellen, Tízparancs és erkölcs ellen. Gyilkol, rabol, zsúfolja a börtönöket, a szibériai munkatáborokat. Lezülleszti az egyént, tönkreteszi a családot, csordává teszi a tömeget. Amely pillanatban valaki kommunista, abban a pillanatban megszűnt keresztény lenni. A keresztény Krisztushívó, a kommunista megtagadja az érte meghalt és föltámadt Jézus Krisztust, nem 30 ezüstart, csak egy csalásért. Hite az istentelenség, erkölce az erkölcstelenség. Ismerem a világtörténelmet. A történelem legkegyetlenebb rendszere ez. Ezt megírtam már 1942-ben, a könyvet elkobozták, elégették, a szerzője sorsát ismeritek. Kétszer voltam kommunista börtönben, de ha kell, megyek harmadszor is. Kedves Híveim, az igazság jegyében üljük a Szent István 1000 évét. Legyetek hűek Szent István hitéhez és magyarságához magatokban és gyermekeitekben.»²⁹

Hit és hitetlenség

„Otthon elrabolták a katolikus iskolák ezreit. Maradt a rabló kegyéből 8 középiskola. Az új marxista pártiskolákban folyik az istentelenség szorgos adagolása. Ma folyik a hitetlenség hirdetése. Nemcsak itt, hanem már 3 évtől a kisdédóvókban is. 1973-ban egyik hétfői délelőttön az óvó néni felteszi a kérdést az apróságoknak: »Gyerekek, van-e Isten?« A gyerekek feszengenek, mintha szeget vertek volna beléjük, de hallgatnak a különös kérdés hallatára. Az óvó néni folytatja valami földi előny reményében: »A szüleitek nem szeretnek

benneteket, azért azt mondják, hogy van Isten. De én szeretlek titeket, azért megmondom, nincs Isten!« Ez megtörtént, ismerem a helyet, ismerem a körülményeket és semmi kétség nincs ebben. Itt Nyugaton talán nem olyan idült, nem olyan vastag az istentelenség, mint a vasfüggönyön túl, de nem hiányzik itt sem. Itt is szükségük van hétvégi iskolára a bécsi magyaroknak. Ilyen értelemben legyünk a hétvégi magyar iskolának a szószólói. Fontos az, hogy a magyarság halálos sebet ne kapjon az otthoni seb után itt kint is. Se Istent, vele erkölcsi életet, se a magyarsághoz való eleven tudatot ne engedjük ki az életünkből, s amit nekünk a szülők adtak, azt, ha tisztességes és erkölcsös szülők vagyunk, ugyanazt meg kell adnunk nekünk is a gyermekeinknek! Ez a nagy kötelesség! Ennek legyünk a hirdetői.»³⁰

„Bizony a világ fiai a maguk módján okosabbak, mint a világosság fiai. (Lk 16,8.) A világ fiai okosság dolgában fölötte vannak a hívőknek. Hogy értsük ezt? Nem mintha nem volna tévedés a világ fiainak a kezdeti kiindulásban, de úgy kell gondolnunk, hogy ők az elfogadott életcélért, a világért mindent odaadnak, akár még az örök üdvösséget is. Nekünk, hívőknek célunk az örök élet, és bizony mi gyakran fősvények vagyunk ezért a nagy értékért.»³¹

A magyarság pusztulásáról

A török uralom századaiban 22 szultán 2 és $\frac{3}{4}$ millió magyart hurcolt el és pusztított el, de most, 1956 óta, mindössze 15 év alatt az abortusz-rendelettel 3 millió és 150 ezer magyar életet semmisítettek meg magzatelhajtással.³²

„Odahaza ismertek az adatok apákra, fiatalokra – egyaránt az öngyilkosság terén vezetnek. Miért nem akarnak élni a magyarok odahaza, a mostani rendszerben, miért lesznek öngyilkosok? Úgy látszik, a rendszer nem ízlik nekik ahhoz, hogy folytassák az életet. Azután a magzatirtás tobzódik. Világelső vagyunk a magzatirtás terén. Most a rendszer ígéreti, hogy ezentúl megváltozik. Hát már 25 esztendő állott a rendelkezésükre. Volt idejük elég, hogy megváltozzék ez a helyzet, de a tapasztalat és a statisztika azt mutatja, hogy egyre rosszabbra fordult a helyzet. Ki hiszi el most azt a 26. esztendőben, hogy ez az istentelen és embertelen rendszer akar és tud javulni? A magunk eszét kellene megtagadnunk, ha ilyen ígéretnek hitelt tudnánk adni.»³³

A magyar anyanyelv és a nemzeti öntudat megtartása

A másik, elemi erejű témája a bíborosnak a külföldön, az utódállamokban, valamint a nyugati emigrációban élő magyarság helyzete, mindenekelőtt a magyar nyelv megtartásának az ügye

volt. Ezen túlmenően, Mindszenty bíboros mindig nagy hangsúlyt helyezett a magyar nemzeti öntudatra, amint azt 1973-as körlevelében írta a Kanadában és az Egyesült Államokban élő magyaroknak Bécsből.

„Teremtsünk keresztény hitre épülő egyházi közösséget. Legyen a családban gyermek Isten akarata szerint. Ez áldás és jövő, bármit mond a világ. A gyermek kapjon a családban, a hétvégi iskolában, ha mindennapira sehogyan sincs lehetőség, krisztusi hitet, magyar nyelven, magyar öntudatot. Tanuljuk meg és használjuk idegen népek gazdag tapasztalatát és fordítsuk ezt a nagy célra.”³⁴

„Nekünk van hivatásunk itt kint is. A hivatásunk az, hogy mint egyének, mint családok itt az igazságnak a követői legyünk, nemzetünk igazságának a követői. Mutassunk rá példánkkal arra, hogy ez a nép nem olyan, mint amilyennek a trianoni döntések akarták mutatni. Aztán, legyünk az ateizmussal szemben annak a megnyilvánítói, hogy mindaz, ami otthon van, hazugságra épül föl. Nyugat hályogos szeméit tisztítsuk meg az igazság közlésével.”³⁵

„Itt az emigrációban is kísérthet a pózolás. Őrizkedjünk tőle, és sohase hangoskodjunk se szóban, se tettben, se vágyban. Az emigrációról sokféle felfogás van köztünk, emigránsok között. Valaki éppen most írta, hogy az emigrációban viaskodni kell foggal és körömmel, hogy hitünket és magyarságunkat megőrizzük. Van benne igazság, de van azért, ami vígasztal az emigrációban. Az, hogy van nekünk egy Burg-Kastl helységben működő gimnáziumunk az öt világrészbeni magyarság számára. Van egy Kálvária Fatimában az összes nép, nemzet számára, amit a magyarok állítottak a maguk szűkös keresményükből. Ez tény, hogy van életrevalóság is a mi népünkben itt a hontalanságban. Ez felemelő és vígasztaló. De közben nem felejtjük azt sem, hogy foggal, körömmel óvjuk magunkban a hitet és magyarsághoz való ragaszkodásunkat. Nem szűk körű a gondolkodásunk, de minden oldalról nézzük a kérdést, a magunk igyekezetén fordul meg sok minden, és ha a kivétel nehéz, azért megsokszorozzuk imádságunkat.”³⁶

Imádság és bűnbánat

„Az imádság rendkívül fontos a hívő életében. A végbevitt megváltás az imádság vonalán érkezik el az egyedi lelkekhez. Mikor az emberi társadalomban és családban valaki kér, az a kérő mindig megalázza magát a nagyobb, a kérelemteljesítő előtt. Istennel szemben is így vagyunk. Ő mérhetetlenül nagyobb, mint mi, szegény, esendő, földi emberek. Ővele szemben csak farizeuskodva tudnánk hencegők, elbizakodók lenni, és úgy imádkozni, mint a farizeus Jeruzsálemben. Bizalommal kell imádkozni: Isten végtelenül jó hozzánk. Jézus fölment a

Kálváriára és ahogy a kereszttúton imádkozott, a mi imádságunk teljesülésért, úgy fönt a Kálvárián a két lator között odaadta életét, az utolsó csepp vérét, hogy a bizalmat felépítse a mi lelkünkben. De Isten akaratán előre megnyugodva kell imádkoznunk. Isten nemcsak végtelenül jó, de végtelenül hatalmas is. És mi tudjuk, hogy az imádság a teljesülésben meg is hiúsulhat. De azt is tudjuk, hogy annak az oka nem Őbenne, hanem mibennünk van! Ismételni kell az imádságot, az imádsággal elfáradni nem lehet, mert az Isten látja mindennek a célját és értelmét.”³⁷

„Most Nyugaton divat lett, hogy sokan járulunk ugyan a szentáldozáshoz, de a lélektisztulás elsikkad előtte sok léleknél.”³⁸ “A mai embernek az a legnagyobb baja, hogy a bűnbánattal szakított. Szükség van a bűnbánatra és nem elég, ha csak áldozni megyünk. A mennyei Atya végtelenül irgalmas. Nincs az a bűn, amit Isten meg ne bocsátana. Csak odáig nem szabad elvinni ezt a bizalmat, hogy az vakmerő bizalom legyen. Maradjunk hűségesek a mennyei Atya Egyházához és éljük a magunk életét az örökkévalóság reményében és szolgálatában.”³⁹

Záró gondolatok

VI. Pál engedett a magyarországi kommunista párt nyomásának és 1973. december 18-án Mindszenty bíborost felmentette hivatalából. A Vatikán döntését kizárólag a nehézségeket jelentő, mindenekelőtt az esztergomi egyházmegyében fennálló lelkipásztori okokra hivatkozva indokolta. A valóságban azonban a pápa ezen döntése politikai okokból történt meg: Mindszenty útjában állt a vatikáni, úgynevezett keleti politikának. Mindszenty megfontoltan, a magyarországi egyház valós helyzetével okolta meg ellenvetését, tehát azzal, hogy a magyar egyház nem szabad. Mindszenty számára világos volt: az ő lemondása csak az ellenfél helyzetét erősítette volna. Így ő a teljes száműzetésbe vezető lezárt utat járta.⁴⁰

„Ha viszont a magyar nép gondjairól, szenvedéseiről esett szó, akkor megmozdult benne valami: a keresztény eszmék szerinti magyar embertípus eszménye lázba hozta.”⁴¹ Így összegezte Egon Gianone, a Pázmáneum volt rektora Mindszenty három és fél éves ott tartózkodását.

Franz König bíboros, Bécs volt érseke így beszélt Mindszenty bíboros utolsó napjairól: „A hazájukból kivándorolt magyarok sorsa örökké foglalkoztatta, s most is tele volt tervekkel, hol, melyik országban találkozik nagy, távoli városokban élő honfitársaival, arról beszélt, hogy magyar papok révén hogyan lehet a lelkipásztorkodást még jobban megszervezni és fellendíteni.”⁴²

Mindszenty bíboros szellemi végrendelete

„Hűséggel az Egyház fejéhez és a történelmi magyar hazához, szenvedő népemnek, a magyar püspöki karnak, főegyházmegyém papjainak és híveinek, s mezsgyéken innen és túl, a tengereken is túl a hontalanoknak, ez az üzenetem: gyötrelmes sorsotokban, amíg Isten végtelen könyörületéből jön a virradat, éljetez hűségben Istenhez, Egyházhoz és történelmi hazátokhoz.”⁴³ „Az Egyház mai mély válsága ne ijesszen meg bennünket. Túlságosan és sokáig ráhagyatkoztunk az ősi múltra épült, a családi és nemzeti folytonosságba beágyazott keresztény hitre. E beágyazottság azonban csak támasz lehetett, de nem volt sem maga a hit, sem annak záloga. Minden egyénnek, minden nép minden egyes nemzedékének újra és újra meg kell küzdenie a hitéért úgy, mint Jákobnak az Isten angyalával. Nem szabad elereszteni az alkalmakat, a lehetőségeket még halálos fáradtság miatt se, mindaddig, míg Isten meg nem áld bennünket. Ez az Isten akarata. Isten fiatal. Övé a jövő. Ő nemcsak a múlt, a hagyományok, a valamikori nagyságok tudója vagy féltékeny vigyázója, hanem az újnak, a fiatalnak, a holnapnak az előhívója egyéneken és népekben, akik nem adják föl magukat. Ezért nincs helye a csüggedésnek. A mi szívünk megremeghet a nehéztől, az ismeretlentől, a lehetetlennek látszótól, Isten azonban az egyének és nemzetek jövőjét sokszor a lehetetlennek látszó holnapba rejtette el: nekünk kell nekilátnunk, hogy azt előhozzuk. Százados, tragikus és hősies küzdelmekben hazát veszítettünk: majdnem csak talpalatnyi földünk maradt. Okait tudjuk. Több százados törökdulás ment át rajtunk és a nemzet testén hordta súlyos következményeit: az elernyedtséget, a betelepüléseket. 1849-ben saját dinasztiánk tiport el bennünket orosz csizmával. A végzetes Trianont követte a még végzetesebb kiszolgáltatásunk Yaltában és 1956-ban a nemzetgyilkos kommunista rendszernek. Ebbe a minket perzselő tűzvészbe persze mi magunk is beledobtuk száraz és mindig újra meggyújtott gerendáinkat: hitetlenségünket Istennel, szószegésünket és árusításainkat egymással szemben, káromkodásunkat, közéleti könnyelműségünket és legutóbb azt, hogy népünk kényelemszeretetből segédkezet nyújtott a magyarság termésének alattomos lekaszabolásához. 1956 és 1971 között pártsegédlettel hárommillió és százötvenezer magyar gyilkoltak le anyaméhben. Ez a csonkaország lakosságának egyharmada; 22 szultán nem tett ekkora kárt a magyar népességben, mint amekkorát tettek ezek az esztendőök. És ki tudja, egyedül a jó Isten, talán még el sem értünk a vészkijáráshoz.”⁴⁴ „Akik ma a magyar népet boldognak mondják, megcsalják. A szocializmussá hamisított marxizmus-leninizmus a magyar népnek méreg és halál. A rendszert a magyar nép megdönteni nehezen tudná – terrorizmussal és imperializmussal bebiztosította magát –, de az elismerést soha nem adhatja

meg lealjasodás nélkül. Ne engedjétek a szovjet érdekeket a magyar anyaméhig esküszegő orvosok és gyógyszerészek kezével. Aki teszi, engedi, megtagadja magyarságát, ártatlan magyar életek útonállója. Az egy és félmillió bevallottan kiirtott élet hárommillió »szülőt«, pár ezer »orvost« jelent és bélyegez. Ha Isten reánk tekint, ne hagyjunk helyt a bosszúnak; csak a sietve visszaállítandó független és magyar bíróság lehet illetékes a számonkérésben. Köszönöm a derék magyar népnek, hogy rabságomból 56-ban kiszabadított. Büszke emlékként viszem a sírba a tudatot, hogy népem szabadított ki, és nem az elítélésből és rehabilitációból egyaránt taktikai játékot űző, idegenből idetelepített hatalom. Köszönöm az Egyesült Államok elnökének a nobilis befogadást és annak meghosszabbítását. A követség vezetőinek, a követség összes tagjának is előzékeny jóságát. Vagyonom, miről végrendelkezsem, nincs. Nem fáj; kifosztottak, ahogy elszegényítették népemet. Nemzetemnek: maradjatok a romló világban hűek Istenhez, hitetekhez, hazátokhoz, a magyar múlthoz, történelemhez és a magyar nyelvhez. Ez természeti jogotok és kötelességetek. Ne járjatok haza. Ne pénzeljétek elözőiteket, a nemzetirtókat. De térjete haza – ne olvadjatok be – amikor a hit és magyarság napja felkél otthon. Addig igen fontos a magyar iskola és családlátogatás.”⁴⁵ „Arra kérlek, arra figyelmeztetlek benneteket írásban, amire kérem élőszóval azokat, akikhez személyesen el tudok jutni: ha le is szakított nemzetünk életfájáról és messze világrészekbe sodort ez a legnagyobb történelmi vihar, ne váljunk örökre elhalt rügyei, elszáradt leveleivé ennek az annyira megtépzott magyar életfának. Találjunk egymásra a szétszórtságban és fogjunk össze, mert nemcsak »ősei«, de testvérei is vagyunk egymásnak. Ne csak anyagilag segítsük egymást, de lelkileg, szellemileg is, megmaradni magyarnak. Az, aki magyarságában erős és képzett, segítse azt, aki már ingadozik. Hozza vissza a magyar közösségbe! Mennyi mindent kellene és lehetne itt tenni, ha több lenne bennünk a magyar lélek, magyar szív és öntudat! Ez csak a kezdet, a felrázás, a magyar lélekébresztés! A többi azután jön. Fajtánk bátor, találékony és életrevaló. Miért nem tud az lenni a magyarság vonalán is?”⁴⁶

„Életem feladatául tűztem ki, amit Isten segítségével hazámban is és a számkivetésben is igyekeztem megvalósítani: megtartani magyarságában és hitében népünket, különösen felnövekvő ifjúságunkat. Harcom nem a tőkékért és a nagybirtokért, hanem Egyházért, hazáért folyt. Megbocsátok mindenkinek, azoknak is, akik a jövőben vétkeznek ellenem. Ha számkivetésben halok meg, temessenek el ideiglenesen a mariazei kegytemplomban. Ha Mária és Szent István országa felett lehull a moszkvai hitetlenség csillaga, vigyék testemet az esztergomi bazilikai sírboltba.”⁴⁷ „Ez a végrendeletem azoknak, akikkel találkoztam, akik hallottak rólam, vagy akik elkerültek. Tegyétek félre a versengést, a mértéktelen személyi

nagyravágyást, a ki-ha-én-nem magatartást. Nem nézve se jobbra, se balra, mindenki ott tegye meg a magáét, ahova az élet állította. Teremtsünk keresztény hitre épülő egyházi közösséget. Legyen a családban gyermek Isten akarata szerint. Ez áldás és jövő, bármit mond a világ. A gyermek kapjon a családban, a hétvégi iskolában, ha mindennapira sehogysincs lehetőség, krisztusi hitet, magyar nyelven, magyar öntudatot. Fiatalságunk lelkében tegyük izzóvá a magyar Ígélet földjének megszerzését. Mindezt gyűlölet és ellenséges érzés nélkül, csak munkával, hitben és áldozatban. Tanuljuk meg és használjuk idegen népek gazdag tapasztalatát és fordítsuk ezt a nagy célra. Csak az a lelkesedés helyénvaló, amelyet a munka nehézsége, a szenvedés hosszantartósága mindig újraéleszt: amelyet kiolt, az ártalmas és megront bennünket. Amit e sorokkal lelketekre akarok kötni, ezért éltem, ezért élek és imádkozom itt és az örökkévalóságban.”⁴⁸

És végezetül még egy gondolat: reményeink szerint Mindszenty korszaka jön el!

Felhasznált irodalom és végjegyzetek

¹ Sir 2,5.

² Jel 7,14.

³ PROFESSOR DR. GABRIEL ADRIÁNYI: *Ein Zeichen des Widerspruchs: Jozsef Kardinal Mindszenty 1892-1975*. 8. Vorträge im Katholischen Bildungswerk Bonn 44. (Vortrag vom 12. Dezember 1975 Bonn)

⁴ Mk 4,31-32.

⁵ *Mindszenty Okmánytár II*. Sajtó alá rendezte: DR. VECSEY JÓZSEF. München, 1957. 184-185. MINDSZENTY JÓZSEF: *Emlékirataim*. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 177.

⁶ VECSEY JÓZSEF: *Emlékezés Mindszenty bíboros édesanyjára*. Sankt Gallen 1970. 65.

⁷ CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 85.

⁸ CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 90.

⁹ CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 111.

¹⁰ KÖZI HORVÁTH JÓZSEF: *Mindszenty bíboros*. Magyarországi Mindszenty Alapítvány 2002. 90.

¹¹ CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 93-95.

¹² KARDINAL KÖNIG: *Mindszenty, ein Vorbild der Standhaftigkeit*. Életünk. St. Gallen April 1972. S 3. In: KÖZI HORVÁTH JÓZSEF: *Mindszenty bíboros*. Magyarországi Mindszenty Alapítvány 2002. 89.

¹³ A száműzött primás első körlevele. Bécs, 1971 Adventjén. MINDSZENTY JÓZSEF: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 188-191.

¹⁴ MINDSZENTY JÓZSEF: *Emlékirataim*. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 487.

¹⁵ MINDSZENTY JÓZSEF: *Emlékirataim*. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 487.

¹⁶ ADRIÁNYI GÁBOR: *A Vatikán keleti politikája és Magyarország 1939-1978. A Mindszenty-ügy*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2004. 141.; 233.

¹⁷ MINDSZENTY JÓZSEF: *Emlékirataim*. Weller Publishing Co. Ltd., Torontó, 1974. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 487.

¹⁸ Az ANGOL RÁDIÓ, a *BBC magyar adásában*, 1972-ben az akkori főszerkesztő, Rentúr Ferenc készítette a beszélgetést. (A magyarországi MÁRIA RÁDIÓ adásában is elhangzott.)

-
- ¹⁹ 1972. október 9. Bécs, Pázmáneum. *Sonntagsbrief* Wien, Beilage Nr. 15. des Kulturlebens JÓZSEF MINDSZENTY: Predigten I. Heft 1973. S. 4.
- ²⁰ 1973. június 2. Bécs, Pázmáneum. 17 Magyar gyermek bérmlása és egy első-szentáldozás alkalmával. *Sonntagsbrief* Wien, Beilage Nr. 25 des Kulturlebens JÓZSEF MINDSZENTY: Predigten VI. Heft 1974. S. 122-123.
- ²¹ 1972. december 3. Bécs, Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 117.
- ²² 1972. december 24. Bécs, Pázmáneum. *Sonntagsbrief* Wien, Beilage Nr. 19. des Kulturlebens JÓZSEF MINDSZENTY: Predigten III. Heft 1973. S. 57.
- ²³ 1973. december 24. Karácsony, éjféli mise. *Sonntagsbrief* Wien, Beilage Nr. 35 des Kulturlebens JÓZSEF MINDSZENTY: Predigten X. Heft 1975. S. 239.
- ²⁴ 1973. december 23. *Sonntagsbrief* Wien, Beilage Nr. 35 des Kulturlebens JÓZSEF MINDSZENTY: Predigten X. Heft 1975. S. 236.
- ²⁵ 1972. december 25. Bécs, Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 127-128.
- ²⁶ 1972. december 31. Bécs, Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 133.
- ²⁷ 1972. október 22. Bécs, Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 98-99.
- ²⁸ 1972. október 23. Bécs, Kapucinus-templom. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 100-103.
- ²⁹ MINDSZENTY JÓZSEF: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 226-227.
- ³⁰ 1974. szeptember 1. Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 292.
- ³¹ 1974. szeptember 22. Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 296.
- ³² CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 102.
- ³³ 1974. december 29. Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 304.
- ³⁴ MINDSZENTY JÓZSEF: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 230.
- ³⁵ 1974. szeptember 15. Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 294.
- ³⁶ 1972. december 17. Bécs, Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 121-122.
- ³⁷ MINDSZENTY JÓZSEF: *Imádkozz! Kulturleben* 1978. Nr. 7-8. 128-129.
- ³⁸ 1973. augusztus 5. Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 190.
- ³⁹ 1974. március 24. Pázmáneum. P. SZŐKE JÁNOS: *Öt év száműzetés – Mindszenty József bíboros a bécsi Pázmáneumban*. Don Bosco Kiadó, Budapest 2010. 257.
- ⁴⁰ PROFESSOR DR. GABRIEL ADRIÁNYI: *Ein Zeichen des Widerspruchs: Jozsef Kardinal Mindszenty 1892-1975*. S. 9. Vorträge im Katholischen Bildungswerk Bonn 44. (Vortrag vom 12. Dezember 1975 Bonn)
- ⁴¹ CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 275.
- ⁴² CSONKA EMIL: *A száműzött bíboros*. Új Európa, San Francisco – München, 1976. 283.
- ⁴³ FÜZÉR JULIÁN: *Szentnek kiáltjuk!* Katolikus Magyarok Vasárnapja, Youngstown, Ohio, USA, 1987. 77-78.
- ⁴⁴ MINDSZENTY JÓZSEF: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 229-230.
- ⁴⁵ FÜZÉR JULIÁN: *Szentnek kiáltjuk!* Katolikus Magyarok Vasárnapja, Youngstown, Ohio, USA, 1987. 77-78.
- ⁴⁶ MINDSZENTY JÓZSEF: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 300-302.
- ⁴⁷ FÜZÉR JULIÁN: *Szentnek kiáltjuk!* Katolikus Magyarok Vasárnapja, Youngstown, Ohio, USA, 1987. 78-79.
- ⁴⁸ MINDSZENTY JÓZSEF: *Hirdettem az Igét*. Mindszenty Alapítvány, Vaduz, 1982. 230-231.